

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi raittiustyölain 3 ja 10 §:n ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi raittiustyölakia ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettua lakia. Ehdotuksen mukaan raittiustyölakiin lisättäisiin säännös nykyisin asetuksessa säädetystä päihde- ja raittiusasiain neuvottelukunnasta. Raittiustyölakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voitaisiin käyttää asianomaisen hallinnonalan viranomaisia ja laitoksia sekä yksityisiä. Käyttösuunnitelma koskee valtion talousarvioon vuosittain päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavaan toimintaan otettavaa määrärahaa.

Kun muu kuin viranomainen valmistelee ja toimeenpanee käyttösuunnitelmaa, tämän tulisi ehdotuksen mukaan noudattaa hallintomenettelylakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, asiakirjain lähettämisestä annettua lakia, kielilakia ja saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia. Myös toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös näiden samojen lakien noudattamisesta käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Raittiustyölaissa (828/1982) ei ole säännöksiä päihde- ja raittiusasiain neuvottelukunnasta. Päihde- ja raittiusasiain neuvottelukunnasta annettu asetus (1017/1991) on annettu niin sanottuna omaperäisenä asetuksena ilman laissa olevaa nimenomaista valtuutusta. Perustuslain 80 §:n mukaan asetuksia voidaan antaa vain perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Tämän vuoksi raittistyölain 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädetään päihde- ja raittiusasiain neuvottelukunnasta ja annetaan valtuutus säätää sen asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä valtioneuvoston asetuksella.

Raittistyölain 10 §:n mukaan valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava määräraha, joka vastaa vähintään neljäkymmentä penniä kutakin edellisenä vuonna maassa henkikirjoitettua asukasta kohti, käytettäväksi pähteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavaan toimintaan sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti. Momenttia ehdotetaan korjattavaksi muun muassa siten, että sanojen "valtion tulo- ja menoarvio" tilalle otetaan "valtion talousarvio".

Raittistyölain 10 §:ssä ei ole, päinvastoin kuin toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa (693/1976), jäljempänä *tupakkalaki*, säännöksiä siitä, että käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voidaan käyttää viranomaisten lisäksi myös muuta asiantuntemusta.

Tupakkalain 27 §:n mukaan valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava määräraha, joka vastaa vähintään 0,45 prosenttia tupakkavalmisteveron arvioidusta vuotuisesta tuotosta. Tätä määrärahaa käytetään tupakoinnin ehkäisytyöhön, terveyskasvatukseen sekä tupakkalain 7 luvussa tarkoitettuun ja terveyskasvatusta tukevaan tutkimukseen, seurantaan ja toimintaan tupakoinnin vähentämiseksi ministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Raittistyölain ja tupakkalain mukaisista määrärahoista valmistellaan yksi yhteinen käyttösuunnitelma. Perustuslain 124 §:n mu-

kaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tämän vuoksi myös raittistyölain 10 §:ään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jonka mukaan käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voitaisiin sopia hallintotehtävien antamisesta asianomaisen hallinnonalan viranomaiselle ja laitokselle sekä yksityiselle. Valmistelussa ja toimeenpanossa voitaisiin siis käyttää esimerkiksi alan kansanterveysjärjestöjä, asiantuntijoita tai ostopalveluja. Toimeenpanolla tarkoitetaan muun muassa sopimuksen tekemistä hankkeen toteuttajan kanssa ja määrärahan maksatusta käyttösuunnitelman hyväksymisen jälkeen.

Voimassa olevissa raittistyölaissa ja tupakkalaissa ei ole säännöksiä keskeisimpien viranomaisten menettelyä koskevien säädösten soveltamisesta, kun julkisia hallintotehtäviä hoitaa muu kuin viranomainen. Sosiaali- ja terveysministeriö on käyttänyt Terveiden edistämisen keskus ry:tä apuna käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Terveiden edistämisen keskus ry on yksityisoikeudellinen yhdistys, jota viranomaisten menettelyä koskevat säädökset eivät koske ilman erityistä soveltamisalasäännöstä. Hyvän hallinnon vaatimusten täyttämiseksi keskeisimpien viranomaisten menettelyä koskevien säädösten noudattaminen on tarpeellista käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että hallintomenettelylakia (598/1982), asiakirjain lähettämisestä annettua lakia (74/1954), kielilakia (148/1922) ja saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991) on noudatettava käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa.

Nykyisin tupakkalaissa ja raittistyölaissa ei ole säännöksiä yksityisoikeudellisen yhteisön luottamus- ja toimihenkilöiden vaihtoluovollisuudesta eikä asiakirjojen julkisuudesta. Terveiden edistämisen keskus ry:n luottamus- ja toimihenkilöt voivat saada tietoja hanke-esitysten tekijöiden ja hankkeita toteuttavien yhteisöjen taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattialaisuudesta tai yk-

sityisen henkilökohtaisia oloja koskevasta seikasta. Tällaiset tiedot eivät ole julkisia, minkä vuoksi niitä olisi käsiteltävä luottamuksellisina.

Valtion virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 17 §:ssä. Säännöksen mukaan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muussa laissa säädetään. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään vaitiolovelvollisuuden perusteista.

Vaitiolovelvollisuus koskisi Terveyden edistämisen keskus ry:n luottamus- ja toimihenkilöitä siltä osin, kun toimihenkilöt valmistelevat ja toimeenpanevat käyttösuunnitelmaa ja luottamushenkilöt osallistuvat sitä koskevaan päätöksentekoon. Vaitiolovelvollisuuden sisältö määräytyisi samansisältöiseksi kuin viranomaisen palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuus.

Käyttösuunnitelmaehdotuksen valmistelua ja täytäntöönpanoa on pidettävä julkisena tehtävänä. Julkinen luotettavuus edellyttää, että kansalaisilla on mahdollisuus saada tietoja näihin tehtäviin liittyvistä asioista samoin edellytyksin kuin muistakin viranomaistehtävistä. Toisaalta salassa pidettävistä asiakirjoista ei saisi antaa tietoja kukaan

Terveyden edistämisen keskus ry:n palveluksessa oleva siitä riippumatta, mikä hänen tehtävänsä yhdistyksessä on. Tämän vuoksi tupakkalakiin ja raittiustyölakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan käyttösuunnitelmaa valmistelevan ja toimeenpanevan yksityisoikeudellisen yhteisön ja henkilön on noudatettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia. Nykyinen käytäntö säänneltäisiin yksityiskohtaisemmin lain tasolla perustuslain uudistuksen vuoksi.

2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunto Terveyden edistämisen keskus ry:ltä ja oikeusministeriöltä.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

raittiustyölain 3 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 19 päivänä marraskuuta 1982 annetun raittiustyölain (828/1982) 10 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1276/1987, sekä lisätään 3 §:ään siitä lailla 273/1991 kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti seuraavasti:

3 §

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii tämän lain mukaisissa asioissa päihde- ja raittiusasian neuvottelukunta. Neuvottelukunnan asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Valtion talousarvioon on vuosittain otettava määräraha päihteiden käytöstä aiheutuviin haittojen ehkäisemistä tarkoittavaan toimintaan sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti. Määräraha on vähintään 40 penniä kutakin edellisenä vuonna maassa henkikirjoitettua asukasta kohti.

Käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voidaan sopia hallintotehtävien antamisesta asianomaisen hallinnonalan viranomaiselle ja laitokselle sekä yksityiselle. Kun edellä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa valmistelee ja toimeenpanee yksityisoikeudellinen yhteisö tai henkilö, tämän on noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982),

asiakirjain lähettämisestä annettua lakia (74/1954), kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

2.

Laki

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 27 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 487/1999, seuraavasti:

27 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettua määrärahaa käytetään tupakoinnin ehkäisytyöhön, terveyskasvatukseen sekä 7 luvussa tarkoitettuun ja terveyskasvatusta tukevaan tutkimukseen, seurantaan ja toimintaan tupakoinnin vähentämiseksi sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti. Käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voidaan sopia hallintotehtävien antamisesta asianomaisen hallinnonalan viranomaiselle ja laitokselle sekä

yksityiselle. Kun edellä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa valmistelee ja toimeenpanee yksityisoikeudellinen yhteisö tai henkilö, tämän on noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982), asiakirjain lähettämisestä annettua lakia (74/1954), kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

Naantalissa 16 päivänä kesäkuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

1.

Laki**raittiustyölain 3 ja 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan 19 päivänä marraskuuta 1982 annetun raittiustyölain (828/1982) 10 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1276/1987, sekä**lisätään 3 §:ään siitä lailla 273/1991 kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti seuraavasti:**Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii tämän lain mukaisissa asioissa päihde- ja raittiusasain neuvottelukunta. Neuvottelukunnan asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava:

1) määräraha, joka vastaa vähintään neljäkymmentä penniä kutakin edellisenä vuonna maassa henkikirjoitettua asukasta kohti, käytettäväksi päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavaan toimintaan sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti; sekä

10 §

Valtion talousarvioon on vuosittain otettava määräraha päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavaan toimintaan sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti. Määräraha on vähintään 40 penniä kutakin edellisenä vuonna maassa henkikirjoitettua asukasta kohti.

Käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voidaan sopia hallintotehtävien antamisesta asianomaisen hallinnonalan viranomaiselle ja laitokselle sekä yksityiselle. Kun edellä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa valmistelee ja toimeenpanee yksityisoikeudellinen yhteisö tai henkilö, tämän on noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982), asiakirjain lähettämisestä annettua lakia (74/1954), kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta*

2.

Laki

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 27 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 487/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettua määrärahaa käytetään tupakoinnin ehkäisytyöhön, terveystasvatukseen sekä 7 luvussa tarkoitettuun ja terveystasvatusta tukevaan tutkimukseen, seurantaan ja toimintaan tupakoinnin vähentämiseksi asianomaisen ministeriön vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti. Käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voidaan käyttää hyväksi asianomaisen hallinnonalan viranomaisia ja laitoksia sekä muuta alan asiantuntemusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua määrärahaa käytetään tupakoinnin ehkäisytyöhön, terveystasvatukseen sekä 7 luvussa tarkoitettuun ja terveystasvatusta tukevaan tutkimukseen, seurantaan ja toimintaan tupakoinnin vähentämiseksi *sosiaali- ja terveysministeriön* vuosittain vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti. Käyttösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa voidaan *sopia hallintotehtävien antamisesta asianomaisen hallinnonalan viranomaiselle ja laitokselle sekä yksityiselle. Kun edellä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa valmistelee ja toimeenpanee yksityisoikeudellinen yhteisö tai henkilö, tämän on noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982), asiakirjain lähettämisestä annettua lakia (74/1954), kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .